

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SEITSMEKÜMNE NELJANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Justiitsministeeriumis

24. aprill 2014. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees (*asendusliige*)
Nele Parrest, õiguskantsleri volitatud esindaja
Heili Sepp, riigi peaprokuröri volitatud esindaja
Ivo Pilving, Riigikohtu kohtunik (*asendusliige*)
Meelis Erik, Harju Maakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)

Teised osalejad:

Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Angelika Sarapuu, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Tiina Kriisa, Justiitsministeeriumi üldosakonna finants- ja varahaldustalituse finantsanalüütik

Juhatas:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees

Protokollis:

Angelika Sarapuu, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 24.04.2014. a kell 12.00

Lõpp: 24.04.2014. a kell 13.35

Pikamäe: Enne päevakorra kinnitamist informeerin KHN-i liikmeid ühest muudatusest KHN-i koosseisus. Riigikogu liige Deniss Boroditš avaldas soovi loobuda KHN-i liikme kohast. Tema asemele määras Riigikogu põhiseaduskomisjon Rein Langi. Edaspidi on KHN-i põhiliikmeteks Rein Lang ja Marko Pomerants ning asendusliikmeks endiselt Rait Maruste.

Istungi päevakorras on:

- 1. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 1 alusel** – Riigikohus
Materjalidena lisatud kandidaatide elulookirjeldused.
- 2. Kohtunike ja kohtuametnike lühiajalise Riigikohtus stažeerimise kulude katmine kohtute eelarvest – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohus
Materjalina lisatud memo.
- 3. Arvamuse andmine maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele Justiitsministeeriumi 2015. a eelarve projektis planeeritud vahendite vastavuse kohta**

kohtute aastaeelarve kujundamise põhimõtetele – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 4 ja riigieelarve seaduse § 35 lg 3 alusel – Justiitsministeerium
Materjalina lisatud memo.

Pikamäe: Kas päevakorraale on täiendusi?
Päevakorraale täiendusi ei ole.

Viakse läbi hääletus päevakorra kinnitamise poolt.

Poolt: 9
Vastu: 0
Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada päevakord.

1. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Riigikogu vabastas ametist Riigikohtu liikme Lea Laarmaa. Tema volitused lõpevad juulikuus. Riigikohtu kohtuniku ametikoha täitmiseks väljakuulutatud konkurssi tähtaeg oli 21. aprillil 2014. a. Avaldused laekusid neljalt kandideerijalt, kõik eranditult kohtusüsteemi seest: Merike Varusk, Andres Hallmägi, Malle Seppik ja Andra Pärsimägi. 23. aprillil 2014. a andis kandideerijate osas arvamuse Riigikohtu üldkogu. Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 1 kohaselt peab oma arvamuse kandideerijate kohta andma ka KHN.

Esitan kandideerijatele esimese küsimuse: millest oli tingitud soov kandideerida Riigikohtu liikme kohale?

Varusk: Suurem osa meist soovib teatud aja jooksul pärast teadmiste ja kogemuste omandamist edasi liikuda. Ma näen, et Riigikohtu liikme kohale kandideerimine on võimalus oma kogemusi ja teadmisi kasutada. Olen töötanud 12 aastat Harju Maakohtus, mis on kõige suurem maakohus ja kus on kõige suuremad ning keerukamad kohtuasjad. Ei ole valdkonda, millega ma ei oleks kokku puutunud. Lisaks olen omandamas doktorikraadi. Olen pidanud vajalikuks täiendada end ka teisel erialal ehk omandada majandusalaseid teadmisi, kuna olen spetsialiseerunud majandus-, pankroti- ja saneerimisasjadele ning äriühingutega seotud asjadele. Loodan, et sellest on kasu ka Riigikohtule. Samuti loodan, et Riigikohtul on kasu esimese astme kohtuniku kogemusest, et näha asju teise pilguga.

Seppik: Mis karjääri puudutab, siis olen veendunud, et kohtuniku karjäär seisneb oma ametis pidevalt paremaks saamises. Riigikohtusse kandideerin ennekõike vaatenurga tõttu, mis võimaldab asju teisiti näha. Mulle pakub see huvi.

Hallmägi: On tõsi, et minu staaž kohtunikuna ei ole suur, kuid suure osa oma elust olen olnud seotud tsiviilvaidluste lahendamise ja nõukogude ajal töötanud asutuses, milles töötamine võrdsustati kohtuniku tööga. Tihti ei ole see halb, kui keegi tuleb väljastpoolt kohtusüsteemi. Kasutades metafoori, et koolis saab olla näoga või seljaga tahvli poole, olen ma olnud paarkümmend aastat näoga tahvli poole. Ka see aitab kaasa nii mõnegi asja lahendamisele või paremaks muutmisele.

Pärsimägi: Mulle meeldib arutleda ja targemate inimestega mõtteid vahetada ning ma olen võimeline kokku leppima, ennast kehtestama ja ilmselt ka alluma. Arvan, et Riigikohtus on mul suurepärane võimalus seda kõike edasi arendada. Olen nõus Malle Seppikuga, et kohtunik ei ole karjääriametnik, vaid jurist, kes tunneb pidevalt vajadust end täiendada ja edasi arendada. Sellesse tuleb aga suhtuda positiivselt.

Maruste: Kindlasti on Eesti kohtusüsteemis asjad hästi, sealhulgas ka Riigikohtus, kuid minu küsimus teile on järgmine: kas te näete kohtusüsteemis, sealhulgas Riigikohtus, selliseid probleeme, mida te riigikohtunikuna parandada tahaksite?

Seppik: Ma ei saa lubada, et teeksin midagi paremini või oskaksin kohe midagi muuta, aga probleeme kindlasti on. Eile Riigikohtu üldkogul rääkisime sellest pikalt, nii tsiviilõigusest kui ka Riigikohtu lahendite rollist kohtusüsteemis, mis puudutab Riigikohtu lahendite siduvust ja nendesse suhtumist või nende kasutamist teistes vaidlustes. Esmapiilgul tundub, et ühelt poolt Riigikohtu lahendi siduvus ainult konkreetses kohtuasjas ning teiselt poolt Riigikohtu kohustus ühtlustada ja suunata kohtupraktikat on vastuolulised nõuded, kuid lähemalt järele mõeldes siiski mitte. Riigikohus peaks kindlasti oma lahendite kaudu üldist õiguspraktikat suunama. Võib-olla on Riigikohtu lahendile antud aga ülemäära suur tähendus. Leian, et ennekõike tuleks lähtuda seadusest. Tunnistan, et endalgi on vaidluse lahendamisel tahtmine esmalt vaadata selles küsimuses tehtud Riigikohtu lahendit. Seetõttu võib seaduse kommentaaride lugemine tahaplaanile jääda. Õige oleks aga alustada seadusest ja seejärel vaadata Riigikohtu praktikat. Viimase aja üks suurimaid probleeme on aga näiteks kohtumenetluse kiirendamise küsimus. Eesmärgiks ei tohi minu arvates olla ainult kiirendamine, vaid kohtulahendid peavad olema ka kõigile arusaadavad ja mõistetavad ning kohtumenetlus peab olema ökonoomne. Leian, et ühte neist eesmärkidest ei tohi esile tõsta teiste arvelt.

Hallmägi: Olen üsna lühikese aja jooksul näinud, et mitmed olulised asjad on jäänud poolele teele ja naeruvääristavad Eesti kohtusüsteemi. Ühe näitena võin tuua maksekäsu kiirmenetluse. Pärast maksekäsu kiirmenetluse avalduse esitamist Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumajja, jõuab vaidlus ikkagi tihti maakohtusse. See koormab maakohtuid väga tugevalt. Menetluse kiirendamisest rääkides peaks välja selgitama need kohad, kus annaks menetlust kiiremaks või tõhusamaks muuta. See on üks hea asi, milles me oleme jäänud poolele teele. Selliseid asju parandada on suhteliselt lihtne ja see annaks aega ka sisuliste asjadega tegemiseks, et tõsta menetluse kiirust ja parandada kvaliteeti. Pidevat võitlust lahendi kvaliteedi ja menetluse kiiruse vahel mäletan ma aga juba 1980ndate aastate algusest. Kokkuvõttes võib öelda, et süsteemi toimimises on asju, mida saaks suhteliselt lihtsalt ja väheste kuludega parandada.

Pärsimägi: Ma ei kandideerinud eesmärgil, et midagi lõhkuda või ehitada, vaid pigem panustada. Panustaksin võib-olla sellesse, et Riigikohus, vähemalt tsiviilkolleegium, julgeks anda selgemaid juhiseid. Vahel kipuvad need olema leebes toonis ja mitmeti mõistetavad.

Varusk: Kui rääkida Riigikohtu lahenditest ja üldse kohtusüsteemist, siis tihti kipub meelest minema eesmärk lahendada kohtule esitatud vaidlust. Kiirus ei saa olla omaette eesmärgiks, aga loomulikult ei saa menetlusi ka venitada. Ma ei pea päris õigeks seda, kui kohtusüsteemis keskendutakse asja lahendamise asemel oma arvamuste ja seisukohtade väljatoomisele ning ei suudeta kokku leppida teatud põhimõttelistes küsimustes. Seejuures unustatakse ära, et selle maksab kinni kohtusse pöörduja. Mis puudutab Riigikohut, siis kritiseerida saab igat asja, kuid Riigikohtu kohta tuleb öelda, et seal tehakse väga head tööd ja sealt on väga palju õppida. Mina vaataksin aga teise pilguga seda, kuidas kohtulahend aitab vaidlust lahendada ja kuidas lahend elulisse situatsiooni sobib.

Parrest: Teadupärast on Riigikohus ka põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Kas teie oskate lugeda põhiseadust?

Pärsimägi: Mina mõtlen põhiseadusele pidevalt. Just eile lugesin põhiseaduse kommentaare ja sain aru, et põhiseaduse sobitamine tsiviilõigusesse ei olegi nii lihtne. Selles vallas on palju õppida. Pean õigeks seda, et Riigikohus on põhiseaduslikkuse järelevalve kohus ja olen pigem seda meelt, et Eestil ei ole vaja eraldi põhiseaduslikkuse järelevalve kohut. Siiaamaani on Riigikohus oma rolli hästi täitnud.

Varusk: Mina olen seda meelt, et põhiseadus on seadus, mida tsiviilasjade lahendamisel tuleb alati meeles pidada ja millest on tihti abi. Tsiviilõiguses tuleb ette palju küsimusi, mis on tihedalt seotud põhiõiguste riivega, näiteks probleemid eluruumidesse sisenemise, esialgse õiguskaitse kohaldamisega või perekonnaõiguses vanema õiguste äravõtmine. Neid küsimusi on palju. Mul on hetkel kaks asja, mille olen saatnud Riigikohtusse põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks. Mind see teema huvitab ja olen seda ka põhjalikumalt uurinud.

Seppik: Kui saaksin ülesande lahendada põhiseaduslikkuse järelevalve asju, siis tuleb mul seda ülesannet täita, aga juurde on vaja õppida palju. Oma vaidluste lahendamise käigus mõtlen ma loomulikult põhiseaduse peale ja olen palju asju saatnud Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks, kuid Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium vaatab neid küsimusi natuke tõsisemalt ja teisest vaatenurgast.

Hallmägi: Kui eelkõnelejad on kohtunikuna saatnud Riigikohtusse põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks mitmeid asju, siis mina olen enne kohtunikuna töötamist kaasa aidanud mitme asja jõudmisele põhiseaduslikkuse järelevalve menetlusse. Arvan, et põhiseaduslikkuse järelevalve asju peaks olema rohkem, kuna see näitaks, et põhiseadus töötab ja on elav akt.

Pilving: Millise pilguga vaatate praegusele kohtute haldamise mudelile? Kas see võiks jääda nii või areneda edasi suurema enesekorralduse suunas?

Hallmägi: Ma ei ole mõelnud kohtute haldamise mudelile selles valguses, et kas see peaks olema nii või teisiti, aga mõned väikesed asjad häirivad küll. Arvestades Eesti riigi väiksust, peaks meie kohtusüsteem olema suhteliselt lihtne. Me ei saa lubada endale kõlavate instantside ja institutsioonide loomist.

Pärsimägi: Kui kunagi kohtute seadust välja töötati, siis kuulusin mina nende hulka, kes eelistas ühtset kohtute haldamise süsteemi. Nüüd aga olen olnud mõnda aega KHN-i liige ja leian, et KHN-i oskusliku juhtimise, strateegia ja taktika kaudu saab saavutada sama tulemuse. Võib-olla ei olegi kõige olulisem see keha, mis kolme kohtuastet haldab, vaid eesmärk. Praegu liigume selle eesmärgi poole, et kolm kohut töötaksid ühes rütmis ja ühtede põhimõtete järgi. Seega arvan, et mõlemad mudelid on võimalikud ja siiani kasutatud mudel ei ole küll probleemideta töötanud, kuid on paremaks muutunud.

Varusk: Ka mina pooldan ühtset kohtute haldamise süsteemi, mis ei tähenda, et praeguse süsteemi juures oleks kõik halb. Ühtne süsteem aitaks aga likvideerida olukorda, kus nõ pea ei tea, mis jalad teevad.

Seppik: Mõlemad süsteemid on põhimõtteliselt võimalikud ja maailmas kasutusel. Olen selle vastu, kui me liigume kiirustades mingi eesmärgi poole, teadmata täpselt, kuhu me välja jõuame. Minu arvates tuleks arvestada sellega, et Eesti riik on väga väike ja et Eestis on praegu kohtusüsteem, mis tegelikult toimib päris hästi. Kui on näha tõsiseid puudusi, siis tuleb esmalt mõelda, kas olemasoleva süsteemi sees saab neid puudusi parandada. Kui see pole võimalik, tuleb süsteemi muuta. Süsteemi muutmine eeldab aga põhjalikku eeltööd, arutelusid ja vaidlusi, samuti nii rahalisi kalkulatsioone kui ka muid hinnanguid selle kohta, mida see kaasa toob. Eestis ei alustata kohtusüsteemi loomist nullist, vaid meil on olemas toimiv süsteem, sellega tuleb alati arvestada.

Saarmets: Kas te peate end pigem mugavaks või tülikaks kolleegiks, arvestades kollegiaalset asjade arutamise vormi? Mis oleks see valdkond või valdkonnad, milles oleks teil enda arvates Riigikohtu tsiviilkolleegiumile midagi õpetada?

Seppik: Oleneb vaatenurgast. Olen Riigikohtu kolleegidega sisuliste vaidluste lahendamisel väga pikka aega koostööd teinud ja loodan, et nad mind tülikaks ei pea. Meil on olnud väga asjalikud arutelud, mis on mulle väga palju õpetanud. Mis puudutab aga kohtute haldamist, siis ministeeriumi jaoks olen kindlasti tülikas olnud, kuna ma ei ole mugav ja kui mul on midagi öelda, siis ma seda ka teen. Rääkides oma võimalikust panusest Riigikohtu tsiviilkolleegiumis, siis ma ei söandaks midagi õpetada, aga olen avatud aruteludeks, kuna mulle meeldib asjatundlikus õhkkonnas väidelda. Annaksin oma parima, kuid tulemus jääks teistele hinnata.

Pärsimägi: Olen suure osa tsiviilkolleegiumi kolleegidega koos töötanud. Mõnes mõttes olen tülikas kolleeg, et asi kiiremini edasi liiguks, aga üldiselt olen pigem sõbralik. Mis mul anda on? Ilmselt ühes rütmis või suunas mõtlemine. Vaidleme Villu Kõvega pidevalt tsiviilkohtumenetluse üle ja kaugeltki mitte alati ei ole meil asjadest sarnane arusaamine. Samuti on mulle südamelähedane tsiviilseadustiku üldosa seadus. Tsiviilkohtumenetluse seadustik ja tsiviilseadustiku üldosa seadus ongi tsivilistide kaks kõige olulisemat seadust.

Varusk: Vastates küsimusele tülikusest – ma ei tea, kas tüli saaks üldse tekkida, kuna juristide arutelu on diskussioon, mitte tüli. Kohtuasja lahendamisele tuleb ainult kasuks, kui on palju kolleege, kes oskavad asjade erinevaid külgi näha ja neid omavahel arutatakse. Sellisel juhul sünnib kohtulahend kõiki asjaolusid arvestades. Loomulikult leidub alati kolleege, kes on samas küsimuses eriarvamusel, kuid lahendi tegemiseks tuleb saavutada kokkulepe. Seetõttu ei näe ma põhjust konfliktideks ja ei ole kunagi ka oma kolleegidega konfliktis olnud. Mis puudutab seda, mis mul Riigikohtule juurde anda oleks, siis võib-olla toaksin välja, et minu hinnangul ei näe Riigikohus alati seda, milline on teatud

lahendite tulemus praktikas. Näiteks aastaid tagasi, kui seadus võimaldas pankrotiasjades esitada hagiid riigilõivuvabalt ja mõningad pankrotihaldurid seda kuritarvitasid, oleks Riigikohus antud küsimust lahendades võinud juhtida tähelepanu ka sellele, et meeles tuleb pidada pankrotimenetluse eesmärgi.

Hallmägi: Mugav ma kindlasti ei ole, kuid ma ei arva, et ma käituks kohtukolleegide seltskonnas teisiti kui tavaliselt. Aga ma ei ole kindlasti häbematu. Minu arvates nurjaks häbematus igasuguse koostöö. Mis puudutab minu panust, siis minu ainulaadne panus võrreldes teiste kandideerijatega on see, et ma olen olnud ka menetlusosalise rollis. See ei ole mitte vähetähtis. Unustatakse ära, et mitte menetlus kui protsess ei ole kõige tähtsam, vaid elu ise. Praegune tsiviilkohtumenetluse seadustik on muutunud ebamõistlikult üksikasjalikuks. Ma olin esimese tsiviilkohtumenetluse seadustiku väljatöötamise juures, mis erines oluliselt praeguse seadustiku mahust, kuid võimaldas siiski tööd teha. Nüüd aga oleme jõudnud olukorda, kus saadakse aru sellise üksikasjalikkuse ebaotstarbekusest ja hakatakse tagasi liikuma. Samuti olen olnud seotud alternatiivsete vaidluste lahendamise meetoditega nagu vahekohus ja lepitusmenetlus. Materiaalõigusest saaksin anda oma panuse lepinguõiguses ja lepinguväliste kohustuste rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise õiguses.

Sepp: Kas kohtunikul ja eriti riigikohtunikul lasub vastutus kohtupraktika ühiskonnale arusaadavamaks tegemisel väljaspool kohtulahendit või leiata, et kõik on kirjas kohtulahendites ja kohtunikul selgitamiskohustust ühiskonna ees ei ole?

Varusk: Mina leian, et õiguspraktikat tuleks laiemalt kujundada. Ma ei pea silmas oma lahendite kommenteerimist, see on lubamatu. Kuid kohtunik peaks jagama neid teadmisi ja kogemusi, mida ta omandanud on, näiteks võiks ta kirjutada vastavaid artikleid, lugeda loenguid, kasutada oma teadmisi seaduse muutmise ettepanekute tegemiseks.

Pärsimägi: Olen kokku puutunud kõigega, mida Merike Varusk kirjeldas. Leian, et kohtusüsteem saab olla oluliselt avatum. Inimestel on põhjendamatu kartus keerulise menetluse, kallite advokaatide ja kättesaamatu riigiõigusabi ees. Siin on palju teha ja oma panuse saab anda iga kohtunik. Seda saab teha näiteks kohtulahendite üldistamise, kokkuvõtete või näpunäidete vormis. Selle kõigega peaksid kohtunikud rohkem tegelema.

Hallmägi: Olen seda meelt, et kohtulahendite kommenteerimine on tänamatu ja lubamatu. Kohtulahendist peab nähtuma, mida seal silmas peeti. Kui seda kirjas ei ole, siis pole seda ka silmas peetud. Nii iseenda kui ka kolleegide kohtulahendite kommenteerimine on minu arvates täiesti lubamatu. Otstarbekam oleks see aeg ja ressursid kulutada lahendite selgemaks kirjutamisele. Kohtuniku osalemine õppetöös on muidugi tervitatav, kui selle järele vajadus on.

Seppik: Mina leian, et kohtulahendite üle võib ikka arutleda. Kohtuniku ametipidamine jääks liiga kitsaks, kui see piirduks ainult lahendite kirjutamisega. Kohtunik on minu nägemuses nagu õpetaja maal või laenates mõistet kirjandusest, siis „maasool“. Kohtunik peaks olema uudishimulik, kui tal on mõtteid, võiks ta neid avaldada. Ta peaks olema aktiivse hoiakuga. Minu arvates ei piisa sellest, kui kohtunik lahendab vaid oma vaidlusi, kohtuniku kanda on palju suurem roll.

Maruste: Eesti on 10 aastat olnud Euroopa Liidu liige ja siseriikliku õiguse kõrval kehtib meil ka Euroopa Liidu õigus. Kuivõrd peate end kursis olevaks Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Liidu Kohtu doktriini ja praktikaga.

Seppik: Olen end kurssi viinud nii palju, kui on olnud vaja olnud kohtuasjade lahendamiseks, kuid asjatundjaks ei julge end pidada.

Hallmägi: Olen lugenud ja analüüsinud neid lahendeid ainult konkreetse vaidluse ja probleemi kontekstis, aga laiemat ja süsteemsemat tunnetust saamiseks on vaja rohkem aega.

Varusk: Mina osalenud regulaarselt koolitustel, kus Euroopa Liidu õigust õpetatakse, ja püüdnud kursis olla praktikaga. Lisaks sellele olen ka oma doktoriõpingute käigus neid lahendeid lugenud. Kindlasti saaksin end selles valdkonnas veel täiendada.

Pärsimägi: Olen ka väga pikalt Euroopa õigust õppinud. See oli küll ammu, kuid muutis oluliselt minu maailmapilti. Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditega olen kursis. Meil on hea infosüsteem, kus need

lahendid on kergesti kättesaadavad. Olen lugenud kõiki menetlusega seotud lahendeid, vähemalt kokkuvõtteid. Samuti antakse ülevaateid KHN-is. Mis puudutab Euroopa Liidu Kohtu lahendeid, siis loen neid selle pilguga, et koguda mõtteid eelotsustust küsimata, kuid pigem puutun kokku seoses konkreetse kohtuasjaga.

Lahkuvad kõik kandideerijad, sealhulgas KHN-i asendusliige Andra Pärsimägi.

KHN-i liikmete seas viiakse läbi arvamuste ring Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute osas.

Otsus: KHN avaldab Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta arvamust.

Saabub Andra Pärsimägi.

2. Kohtunike ja kohtuametnike lühiajalise Riigikohtus stažeerimise kulude katmine kohtute eelarvest – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Meenutan, et 2013. a detsembrikuu KHN-i istungil ütlesin, et Riigikohus on huvitatud esimese ja teise astme kohtunike ja kohtuametnike Riigikohtus stažeerimise traditsiooni jätkumisest. Riigikohtu esimees pöördus vastava kirjaga esimese ja teise astme kohtute esimeeste poole. Tallinna Halduskohus vastas, et on kindlasti valmis saatma stažeerima ühe kohtujuristi ja Tallinna Ringkonnakohus andis teada, et on valmis saatma ühe kohtuniku, paludes seejuures Riigikohtust kedagi teda ajutiselt asendada.

Kui Tallinnast tullakse Tartusse stažeerima, kaasnevad sellega ka kulud seoses eluaseme üürimise ja transpordiga. Pöördusin justiitsministri poole küsimusega, kas tuleks kõne alla nende kulude hüvitamine kohtute eelarve reservist ja sain vastuseks, et põhimõttelisi vastuväiteid sellele ei ole.

Aavik: Mul ei ole siia palju lisada. Meie arvates on vajalik välja töötada, selgeks rääkida ja KHN-is ära otsustada teatud põhimõtted, mis puudutavad kulude hüvitamist ja mis on kõigile teada. Need põhimõtted, mille alusel ja mis piirides kulused hüvitatakse, on koostöös Riigikohtuga ka välja töötatud ja KHN-ile esitatud.

Maruste: Mis suurusjärgus piirmäärdest me räägime?

Lippus: 6-kuulise stažeerimisperioodi majutuskulude piirmääraks on 2700 eurot ja transpordikulude piirmääraks on 500 eurot. Hüvitamine toimub kuludokumentide alusel.

Jaaksoo: Kas transpordikulu 22 eurot nädalas on maksimaalne?

Lippus: Nädala arvestus on hinnanguline ja seda arvestust ei ole vajalik pidada.

Jaaksoo: Tallinnast Tartusse on võimalik sellise summa eest iga nädal käia, kuid Narvast, Kuressaarest või Haapsalust mitte. Kas see summa on maksimaalseks piiriks või hüvitatakse isikule ka kallim bussipilet?

Lippus: Eesmärgiks oli kehtestada piir, millest suuremat kulu ei hüvitata.

Aavik: Transpordikulud ei pea olema 100%-liselt riigi poolt kompenseeritud, vaid riik hüvitab kulud piirmäära ulatuses.

Jaaksoo: See tähendab, et ühe piirkonna inimestele hüvitatakse kulud täies ulatuses ja teistele mitte.

Lipstok: Kui keegi tuleb stažeerima näiteks Kuressaarest, siis on võimalik see piirmäär ka üle vaadata. Võib-olla saab seda piirmäära paarisaja euro võrra suurendada, kui keegi vajab kulude hüvitamist.

Lippus: KHN-i otsuse resolutsioonis saab sellise põhimõtte kehtestada.

Pikamäe: Kuna praegu stažeerimiseks soovi avaldanud isikud on Tallinnast, on mudeli väljatöötamisel tõepoolest lähtunud Tallinnast. Kuid KHN võib oma otsuseid tulevikus ka korrigeerida.

Saarmets: Mul oli küsimus memos kirjas oleva lause „*Riigikohus on omalt poolt valmis saatma alama astme kohtusse äraoleva ametniku asendajana samaks ajaks nõuniku.*“ kohta, kuid sain juba vastuse, et Riigikohus saab asendaja saata ka äraoleva kohtuniku, mitte ainult ametniku asemele.

Maruste: Pean seda väärt ettevõtmiseks, kuid kas stažeerimise mudel ei võiks olla laiem? See ei peaks piirduma ainult alama astme kohtust Riigikohtusse stažeerima tulemisega, vaid võiks hõlmata stažeerimist ka teistes ametkondades, näiteks Õiguskantsleri Kantseleis, Riigiprokuratuuris, Riigikantseleis või Riigikogus. Selline mudel, kus kohtunikud käivad stažeerimas erinevates ametkondades, eriti ettevalmistusperioodil, on laialt kasutusel Rootsis. Stažeerivad kohtunikud puutuvad kokku erinevate valdkondade, erinevate asjaajamiskordade ja palju muuga. See oleks üks moodus kohtunike kvalifikatsiooni tõstmiseks. Samuti looks see võimaluse, et ka ametkonnad saaksid oma nägemuse üksikute inimeste kaudu kohtutele edasi anda. See rikastaks oluliselt keskkonda.

Pikamäe: Olen absoluutselt nõus. Kui minevikku vaadata, siis selline mudel on töötanud – näiteks käis üks Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunik stažeerimas Riigikogu põhiseaduskomisjonis. Kui räägime süsteemi taaskäivitamises, siis püüame seda esialgu teha kohtusüsteemisest ja kui see on õnnestunud, vaatame laiemalt.

Kiidjärv: Kas see on stažeerima tulija otsustada, kellega ta eluruumi üürilepingu sõlmib?

Pikamäe: Jah.

Kiidjärv: Kuna Tartus võib tekkida probleeme üürikorterite leidmisega ainult 6-kuuliseks perioodiks, oleks hea järjepidevus, et üks stažeerija tuleb, teine läheb.

Pikamäe: Kas keegi on otsuse vastu, et KHN toetab 2014. a kohtute eelarve reservi arvel kohtunike ja kohtuametnike lühiajalise Riigikohtus stažeerimise kulude katmist? Ei ole, seega on tegemist konsensusliku otsusega.

Otsus: KHN toetab kohtunike ja kohtuametnike lühiajalise Riigikohtus stažeerimise kulude katmist 2014. a kohtute eelarve reservist, arvestades, et kuuekuulise perioodi kohta on majutuskulude hüvitamise piirmääraks 2700 eurot ja sõidukulude hüvitamise piirmääraks 500 eurot. KHN toetab põhjendatud juhtudel sõidukulude hüvitamist piirmäärast suuremas summas vastavalt tegelikult kantud kuludele.

3. Arvamuse andmine maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele Justiitsministeeriumi 2015. a eelarve projektis planeeritud vahendite vastavuse kohta kohtute aastaelarve kujundamise põhimõtetele – Kohtute seaduse § 41 lg 3 p 4 ja riigieelarve seaduse § 35 lg 3 alusel – Justiitsministeerium

Pikamäe: Riigieelarve seadusega suurendati KHN-i rolli, andes KHN-ile võimaluse sekkuda juba eelarve ettevalmistamise protsessi.

Aavik: Materjalina saadetud tabelis peaks tähelepanu pöörama sellele, mille jaoks me järgmiseks aastaks raha juurde taotleme. Kokku taotleme järgmiseks aastaks lisaks baaseelarvele kohtutele püsivalt juurde 2,8 miljonit eurot, millest 1,8 miljonit eurot ja 0,27 miljonit eurot on selleks, et laiendada õigusemõistmise tõhustamise projekti kõikidesse kohtutesse üle Eesti ja tõsta Tartu kohtute projekt Harju Maakohtuga samale tasemele. Loodame juurde saada ka 520 000 eurot kolmandate isikute kulude katteks. See kulu on aastast-aastasse kasvanud ja praegu katame seda muude kulude arvelt, seetõttu vajame raha juurde. Lisaks toimub kohtunike palga indekseerimine, millest tulenevalt

muutuvad ka kohtujuristide miinimumpalgad, kuna kohtu seaduse kohaselt on kohtujuristi palk seotud kohtuniku palgaga. Taotleme raha ka kolme kohtujuristi lisakoha jaoks seoses praegu Riigikogus menetletava tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõuga, millega korrastatakse menetluskulude regulatsiooni. Selle seaduseelnõu väljatöötamisel tehtud analüüsi tulemusena leiti, et regulatsiooni muutmise tõttu oleks kohtusüsteemi juurde vaja kolme kohtujuristi kohta. Viimaks märgin seda, et Justiitsministeeriumi poolt esitatavad lõplikud lisataotlused võivad olla teistsugusel kujul. Näiteks hetkel on teada, et 2,8 miljonist eurost võtame maha 1,3 miljonit eurot, kuna koalitsioonilepingus on ette nähtud, et 1,3 miljonit eurot saame me igal juhul. See tähendab, et kohtusüsteemile juurde taotletav kogusumma on ikkagi 2,8 miljonit eurot, kuid ministeeriumi poolt esitatavas taotluses võivad numbrid kajastuda teisel kujul.

Kiidjärv: Millistesse kohtutesse kolm kohtujuristi kohta antakse?

Lippus: Eelnõu seletuskirja kohaselt on kaks kohtujuristi vajalik juurde võtta Tallinna Ringkonnakohtusse ja üks Tartu Ringkonnakohtusse.

Pikamäe: On paslik rõhutada, et tegemist on eelarve taotlusega. Nagu Marko Aaviku jutust võis aru saada, on 1,3 miljoni euro suuruses summas lisaraha saamine üsna kindel, kuid ülejäänud summad on vaid taotlused ja nende rahuldamine ei ole praegu veel teada.

Maruste: Kas Tallinna uue kohtumaja ehituse finantseerimine on juba fikseeritud ja kindel?

Aavik: Tallinna uue kohtumaja ehituse osas on sõlmitud leping ja selle rahastamine on juba garanteeritud.

Pikamäe: Küsiksin veel tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatuste ehk menetluskulude eelnõu kohta: kas seda menetleb Riigikogu õiguskomisjon ja kas ka uus koalitsioon on seisukohal, et selle eelnõu menetlemist tuleb jätkata?

Aavik: Jah, seda eelnõu menetleb Riigikogu õiguskomisjon ja selle eelnõuga minnakse edasi. Kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis puudutab registreid ja kohtujuristi võimalusi kohtunikukohale kandideerimisel, menetleb Riigikogu põhiseaduskomisjon ja minister on seisukohal, et ka selle eelnõuga edasi minna.

Pikamäe: Ma küsisin menetluskulude eelnõu menetlemise jätkamise kohta seetõttu, et teada, kui kindel on kolme kohtujuristi koha loomiseks lisaraha taotlemine.

Lippus: Eelnõu teine lugemine on lõpetatud ja 7. mail peaks olema eelnõu kolmas lugemine, seega võib olla üsna kindel, et eelnõu menetlemisega minnakse edasi.

Saarmets: Milline on Rahandusministeeriumi prognoositud indeksi väärtus järgmisel aastal?

Kriisa: Selle aasta indeks oli 1,028, kuid kohtuniku palkasid sel aastal ei indekseeritud. Järgmise aasta indeksiks prognoositakse 1,021 ja sellega seoses vähenevad Riigikogu liikmete palgad, kuid kuna kohtunike palgad indekseeritakse alles esimest korda, siis need tõusevad

Pappel: Kas esitavate lisataotlused on sisemiselt prioriteetsuse järjekorda seatud?

Aavik: On küll. Kõige prioriteetsamad on tabelis kajastatud kaks esimest lisataotlust. Mis puudutab ülejäänud taotluste prioriteetsuse järjekorda, siis juhul, kui rahuldatakse taotlused tõhusama õigusemõistmise projekti osas, kuid mitte kõigi ülejäänud taotluste osas, tuleb sügisel arutada, kuidas seda raha jagada ja rääkida sellest ka KHN-is.

Maruste: Väga optimistlikeks lootusteks põhjust ei ole. Juba praegu on märgata majanduse vaikselt jäämist ja meie ümber olevate turgude jahenemine pärsib ka meie majanduslikku edukust. Majanduslangust küll otseselt ette näha ei ole, kuid ka mitte põhjust optimismiks, seega tuleks pigem valmistuda halvemaks stsenaariumiks.

Pappel: Miks muud majandamiskulud on 2015. a oluliselt väiksemad?

Kriisa: Ma pean seda peaanalüütiku käest küsima.

Lippus: Kui vaadata tööjõukulude muudatust 2014. a ja 2015. a vahel, siis need tõusevad samasuguse suurusjärgu võrra, kui majandamiskulud vähenevad. Me vaatame ka eelarve täitmist ja tõstame vahendeid majandamiskuludest personalikuludesse, kui see võimalik on.

Aavik: Kogusumma on 2015. a natuke suurem, ümbertõstmine on toimunud ridade vahel.

Pikamäe: See on üsna loogiline selgitus.

Pilving: Sama suurusjärgu võrra vähenevad aga kohtunike eripensionid.

Kriisa: Selgitan selle välja.

Pikamäe: Võttes kokku KHN-i liikmete küsimused, on meil palve Justiitsministeeriumile kontrollida üle majandamiskulu ja eripensione puudutavad eelarveread ja vajadusel nende muutumist selgitada.

Lahkub Rait Maruste.

Pärsimägi: Mul on üks antud teemaga kaudselt seotud küsimus: kas riigi õigusabile ettenähtud summa suureneb või väheneb?

Aavik: See ei ole esimese ja teise astme kohtute eelarve osa ja seetõttu KHN-is seda küsimust ei arutata. Aga meile on teada, et see on valdkond, kuhu on ressursse juurde vaja. Tõenäoliselt esitatakse ka selle jaoks lisataotlus, kuid lisataotlusi on palju ja kõik ei pruugi raha saada. Ministeeriumi sees seati veebruarikuus prioriteedid nii, et kohtumenetluse tõhustamise projekt on esmane prioriteet. Seega vaatamata lisataotluse esitamisele ei ole minu arvates suurt lootust, et me riigi õigusabi eelarve suurendamiseks vahendeid juurde saame.

Pikamäe: Paneme hääletusele küsimuse, kes toetab seda, et Justiitsministeeriumi 2015. a eelarve projekt vastab kohtute aastaeelarve kujundamise põhimõtetele.

Viakse läbi hääletus.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN leiab, et Justiitsministeeriumi 2015. a eelarve projektis maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele planeeritud vahendid vastavad kohtute aastaeelarve kujundamise põhimõtetele.

KHN palub Justiitsministeeriumil kontrollida 2015. a eelarves eripensionidele ja majandamiskuludele planeeritud vahendite suurust ja vajadusel selgitada nende muutumist võrreldes 2014. a-ga.

Istungi lõppes kell 13.35.

Priit Pikamäe
Juhataja

Angelika Sarapuu
Protokollija